

Lausunto

19.02.2021

Asia: VN/4330/2018

Suullisen todistelun vastaanottaminen tallenteelta. Videotallennustyöryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Lakimiesliitto kiittää oikeusministeriötä lausuntopyynnöstä ja lausuu kunnioittaen seuraavaa:

Lakimiesliitto kannattaa työryhmän mietintöä, jonka mukaan hovioikeus ja korkein oikeus ottaisivat suullisen todistelun lähtökohtaisesti vastaan käräjäoikeudessa tehdyiltä kuva- ja äänitallenteelta, eikä todistajia ja muita oikeudenkäynnissä kuultavia henkilöitä siten enää kuultaisi muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta muutoksenhakuvaiheessa uudelleen.

Vaikka uudistuksen vaatimat kertaluontoiset taloudelliset panostukset ovat merkittäviä, uudistus on omiaan tehostamaan muutoksenhakuprosessia ja ennen kaikkea vähentämään pitkällä tähtäimellä oikeudenkäynnistä asianosaisille aiheutuvia kustannuksia. Lakimiesliitto kiinnittää kuitenkin yhtäältä huomiota siihen, että uudistuksen vaatimat taloudelliset panostukset eivät rajoitu ainoastaan tarvittavien teknisten ratkaisujen toteuttamiseen, vaan uudistus lisää myös käräjäoikeuksissa tehtävää työtä. Todistelun tallentaminen ja niiden kattava indeksointi edellyttävät vakinaisen avustavan henkilökunnan määrän lisäämistä. Prosessin painopisteen siirtyessä käräjäoikeuksiin myös laadukkaan valmistelun ja materiaalisen prosessin johdon merkitys tuomarin työssä korostuu entisestään. Tässä yhteydessä tulisi mahdollisuuksien mukaan laajentaa edelleen kolmen lainoppineen tuomarin kokoonpanon käyttöä laajoissa sekä oikeudellisesti vaikeissa asioissa. Tämänhetkisessä tiukassa henkilöstöressurssitilanteessa kolmen tuomarin kokoonpanon käyttö ei ole ollut mahdollista siinä laajuudessa kuin tosiasiallinen tarve olisi. Uudistuksen käyttöönottoon tulee varata riittävät resurssit niin teknologian, koulutuksen kuin henkilöstöressurssien osalta ja jatkovalmistelussa kerrottuun seikkaan tulee kiinnittää erityisesti huomiota. Koska lähtökohtaisesti pitkän tähtäimen taloudelliset säästöt tulevat kuitenkin olemaan huomattavia, merkittäväkin taloudellinen panostus käyttöönottovaiheessa on tarkoituksenmukaista.

Todistelun tallentaminen tulisi tapahtua mahdollisimman lähellä itse kysymyksessä olevia tapahtumia, jolloin todistajien muistikuvat tapahtumista ovat tuoreessa muistissa. Esitutinnan ja oikeudenkäyntien pitkän keston takia käräjäoikeudessa ja myöhemmin muutoksenhakuvaiheessa kuultavat todistajat kertovat usein jo unohtaneensa tapahtumat ja viittaavat usein antamiensa esitutkintakertomusten oikeellisuuteen. Lakimiesliitto onkin esittänyt oikeusministeriön arviomuistiosta ”Henkilötodistelun vastaanottaminen kuva- ja äänitallenteelta hovioikeudessa” (Mietintöjä ja lausuntoja 2019:6) antamassaan lausunnossa (16.5.2019), että kuva- ja äänitallenne tulisi tehdä mahdollisuuksien mukaan jo esitutkintavaiheessa. Tämä kanta ei ole muuttunut, ja Lakimiesliitto kehottaa edelleen oikeusministeriötä selvittämään mainittua toteutusvaihtoehtoa. Lausunnossa 16.5.2019 on esitetty linjauksia esimerkiksi vastakuulustelun järjestämisestä. Koska kyseessä olisi merkittävä muutos nykyiseen, esitutkintakertomusten tallentamista ja hyödyntämistä tulisi todistelussa aluksi kokeilla rajatuissa asiaryhmissä.

Tallenteiden indeksointi tulee toteuttaa teknisesti toimivalla ja käyttäjäystävällisellä tavalla, joka ei lisää käräjäoikeudessa tehtävää työmäärää kohtuuttomasti. On muistettava, etteivät todistajat kerro tapahtumista teemoittain tai jäsennellysti, mikä jo lähtökohtaisesti hankaloittaa indeksointia. Hyviä ja käytännössä toimivia menetelmiä indeksoinnille voidaan hakea kansainvälisellä vertailulla.

Tallenteiden tietosuojasta tulee huolehtia siten, että todistajien yksityisyys säilyy. Julkisuus voidaan turvata mahdollisuudella tutustua tallenteisiin paikan päällä. Jatkovalmistelussa on syytä kiinnittää huomiota siihen, tuleeko rikoslaissa säätää erikseen rangaistavaksi ääni ja/tai kuvatallenteen jäljentäminen tai hankkiminen sekä hallussapito.

Mietinnön mukainen uudistus tulee ottaa käyttöön vaiheittain ja käyttöönottokokeilujen jälkeen ja siihen perehtymiseen on varattava riittävästi aikaa. Huomioitavaa käyttöönoton aikataulussa on, että tuomioistuimissa on ollut viime vuosien aikana vireillä päällekkäin useita erilaisia tietoteknisiä muutoksia, joista saadut kokemukset eivät ole olleet kaikilta osin tyydyttäviä. Mietinnön mukainen aikataulu käyttöönoton ja siirtymäsäännösten osalta ei ole realistinen.

Mietinnössä esitetyt muutosehdotukset valmistelun kehittämistä käräjäoikeudessa ovat lähtökohtaisesti kannatettavia. Erityisesti rikosasioiden osalta tulisi jatkovalmistelussa kiinnittää huomiota myös avustajien käyttämisen lisäämiseen jo esitutkintavaiheessa.

Lakimiesliitto kannustaa oikeusministeriötä edistämään ja viemään eteenpäin jatkovalmistelun kautta todistelun vastaanottamisen uudistusta, sillä prosessien tehostaminen tavalla tai toisella, oikeusturvasta tinkimättä, on välttämätöntä oikeusvaltion uskottavuuden turvaamiseksi.

Hälinen Janne
Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry